

L'escola a la societat xarxa

Elisabet Higuera Albert*

Josep Mª Mominó, Carles Sigalés, Julio Meneses (2008) *L'escola a la societat xarxa. Internet a l'Educació Primària i Secundària*. Barcelona, EdiUoc.

Immersos plenament en la societat de la informació resulta gairebé imprescindible analitzar l'impacte que està tenint el trànsit de la societat post-industrial a la societat xarxa¹, sobretot en termes educatius. En aquest sentit, el llibre que es presenta sintetitza els resultats d'un estudi sense precedents a Catalunya: El Projecte Internet Catalunya² (PIC).

Per poder comprendre la lectura i les implicacions dels resultats que es presenten, és interessant conèixer el marc on es contextualitza el PIC: a final de 2001, la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) va impulsar aquest projecte, liderat pels doctors Manuel Castells i Imma Tubella conjuntament amb un nombrós equip de recerca, amb l'objectiu d'estudiar la transició a la societat del coneixement que viu el país des de diferents àmbits: l'empresarial, l'educatiu (primària, secundària i ensenyament universitari), el de l'administració pública (Generalitat i Ajuntament de Barcelona) i en el sanitari. Aquest estudi s'ha dut a terme des de 2002 a 2007, i ha comptat amb la col·laboració de diferents governs catalans que han vist com a prioritària aquesta transició i el seu estudi.

Partint de la magnitud històrica del fenomen, els autors focalitzen l'atenció en

com Internet ha entrat a les nostres escoles, anant un pas més enllà en l'anàlisi de la simple introducció de les tecnologies (principalment ordinadors, com es va intentar inicialment amb el primer Programa d'Informàtica Educativa a Catalunya de 1986). Per consegüent, l'enfocament de l'estudi en el que es fonamenta aquest llibre representa l'evolució que han viscut els centres educatius en relació al propi concepte de tecnologies de la informació i del coneixement, traslladant l'interès principal de l'ordinador a les potencialitats d'Internet.

Els canvis que es viuen en els centres educatius promoguts per la societat xarxa, una societat globalitzada, multicultural i basada en l'ús de les tecnologies com a font de comunicació i d'informació, afecten tant el seu àmbit estructural com el docent i discent. Els autors analitzen diferents variables que representarien aquest canvi, partint de la premissa bàsica que la qualitat de l'educació determinarà el bon funcionament de la societat³.

Els resultats de l'estudi, presentats com a reflexió sociològica de la funció que aconsegueix l'escola com a element d'organització social i com a entitat on desenvolupar habilitats pròpies pel funcionament social, volen resseguir l'obra i el pensament de John Dewey⁴. Aquest aspecte s'evidencia en la valoració que es fa d'Internet i la seva aplicació educativa, atorgant-li un rol determinant en la pròpia transformació i evolució social. Així mateix, es trenca amb l'estereotip d'Internet com a mitjà alienador i individualitzador, atorgant-li un paper rellevant en la comunica-

(*) Professora associada del departament de Didàctica i Organització Educativa (DOE) de la Facultat de Pedagogia (Universitat de Barcelona). Adreça electrònica: ehiguera@ub.edu

(1) També anomenada per diferents autors com a societat del coneixement, era digital, societat de la comunicació, societat postcapitalista o societat del saber, entre d'altres.

(2) Es poden consultar les dades sobre el PIC: http://www.uoc.edu/in3/pic/cat/societat_xarxa.htm [accés: 1.4.2008].

(3) Aquest plantejament es relaciona amb la noció de Carnoy sobre la teoria del capital social, i la importància de l'educació per garantir un bon funcionament de la societat. Vegeu Carnoy, M. (2007) «La recerca de la igualtat a través de les polítiques educatives: abast i límits». *Temps d'Educació*, 32, pp. 11-29.

(4) Dewey, J. (1899) *The school and society*. Chicago, University of Chicago Press.

ció social i en la interrelació de les persones per engegar noves idees i noves vies de desenvolupament. En aquest sentit, i en relació amb la teoria del capital social, el sistema educatiu passa a ocupar el centre quant a responsabilitat del canvi social des del punt de vista del desenvolupament comunitari.

Cal assenyalar però que l'enfocament comunitari encara no respon del tot a la realitat analitzada. Tanmateix, s'ha de valorar aquesta perspectiva com una visió de futur cap a on haurien d'orientar-se tant els centres educatius com la societat en general. De fet, en els darrers temps, una de les prioritats recurrents és la necessitat del treball en xarxa. A l'educació, on conviuen encara professorat analògic amb alumnat digital, és difícil trobar aquests ponts que caldria construir entre les escoles i la comunitat, i també entre centres educatius per mitjà de la xarxa. En molts casos, el motiu és que no es percep la tecnologia com a vehicle de comunicació i d'apropament social a un nivell més institucional o organitzatiu. A més, el professorat no sempre disposa dels recursos formatius ni de les eines que permetrien aquest canvi de concepció, i l'alumnat fa un ús personal més complex de la tecnologia del que l'escola li permet o fomenta. Per tant, tal i com recull el llibre que presentem, encara estem en un punt inicial d'aquest canvi cap a l'escola xarxa, tot i que és una fase esperançadora i amb un potencial que difícilment es pot preveure en aquests moments.

Tanmateix, que les escoles catalanes no estiguin completament establertes en el paradigma d'escola xarxa no significa que no s'hagi fet un gran avanç en aquest sentit. En aquesta línia, el llibre ens descriu una realitat encoratjadora i en constant evolució cap a un nou model pedagògic adequat a l'era digital. Aquest nou model es nodreix d'Internet com a font d'informació, de coneixement i sobretot

de col·laboració d'una escola emmarcada en una societat globalitzada i complexa, i permet el que McLuhan anomenava com una alfabetització universal de primer ordre dels infants i joves⁵. Actualment, alguns autors comencen a definir els paràmetres d'aquesta nova pedagogia com una nova forma d'educar que no solament es nodreix d'Internet com a base de coneixement, sinó que proposa la col·laboració, l'autoria i la interacció amb la web 2.0 i totes les possibilitats que comença a oferir⁶.

En definitiva, la lectura d'aquest llibre ens permet entendre el procés que estan vivint els centres educatius no universitaris en l'actual prioritat d'integració de les tecnologies de la informació i de la comunicació (TIC) a la docència. De fet, el discurs evoluciona més ràpidament que la pròpia praxis, aspecte habitual en l'àmbit educatiu i que permet entreveure el gran treball de reflexió que s'està duent a terme en aquest sentit. Això s'evidencia amb la nova nomenclatura que està en voga, passant de les TIC a les TAC (Tecnologies per a l'Aprenentatge i el Coneixement), ja adoptada fins i tot pel departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. Cal destacar que aquest canvi no és merament lingüístic sinó que va acompanyat d'una transformació pedagògica important, i es basa en una concepció de les TIC com a eines pròpies de l'escola per a la creació de coneixement. Així doncs, aquest canvi de concepció de les tecnologies com a TAC, acompanyat d'una reflexió docent sobre el

(5) Rivera, J.F.; Cárdenas, M.L. (2004) «La globalización y la escuela». *Presente y pasado. Revista de Historia* (Mérida [Venezuela], Escuela de Historia, ULA), 9 (17), pp. 187-193.

(6) Entre aquests, Enric Prats situa aquest canvi en un paradigma que anomena *Pedagogia 3.0*, centrat en l'alumne, i que integra i supera models anteriors centrats en el docent i en els mitjans: Prats, E. (2007). *La generación 'youtube' en la escuela: necesidad de una pedagogía versión 3.0*. Barcelona, Jornades de l'Observatori Europeu de la Televisió Infantil (Ponència).

procés d'implementació que analitzen Mominó, Sigalés i Meneses, ens fa entendre més àmpliament el procés de transformació actual cap a l'escola xarxa, i ens permet visualitzar la constant evolució i consolidació d'Internet a l'educació, un procés que sens dubte encara ens ha d'aportar més canvis i que ens obliga a restar amatents.